

Rutiner/Checklista vid Akut KOL-exacerbation i Primärvården, Maj 2025

Ansvarig: Georgios Stratelis, specialist i allmänmedicin, LPO ordförande lung- och allergisjukdomar

Bedömning, Behandling och Omhändertagande av KOL-exacerbation i Primärvården				
Ansvarig: Läkare	Åtgärder vid akutbesöket			
Medicinsk bedömning av hälsotillstånd och Diagnos	En exacerbation är en mycket allvarlig händelse med starkt negativ inverkan på prognosen och ökad risk för förtida död			
	Finns fastställd KOL-diagnos?			
	Överväg andra differentialdiagnoser till försämringen trots KOL-diagnos? ▶ t.ex. Pneumoni, hjärtsvikt, ångestattack			
	Vid akut insättande besvär ▶ Överväg lungemboli, akut hjärtinfarkt, arytm, pneumothorax?			
	Bedöm exacerbationens svårighetsgrad			
	Lindrig ☐ Medelsvår ☒ Svår ☐			
	Allmänpåverkan	Obetydlig	Lindrig – måttlig	Måttlig – uttalad
	Dyspné mät med VAS	<5	≥5	≥5
	Andningsfrekvens	<24/minut	≥24/minut	≥24/minut
	Hjärtfrekvens	<95/minut	≥95/minut	≥110/minut
SpO2 i vila på luftandning	≥93% och förändring från normal ≤3%	<93% och/eller förändring från normal >3%	<90% och/eller förändring från normal >5%	
CRP	<10 mg/L	≥10 mg/L	≥10 mg/L	
	Syrgas: Vid andningspåverkan och saturation <88% på luftandning rekommenderas 1-2L syrgas med kontroll efter ca 30 minuter. Målintervall i saturation (SpO2) 88-92%			
Utredning	- Överväg EKG - Överväg lungröntgen			
Laboratorieundersökningar	Basalprover: CRP, Hb, Saturation (SpO2)			
	Överväg - NT-Pro BNP - Sputumodling (särskilt vid recidiv och frekventa exacerbationer); Influenta/Covid/RS-virus			
Farmakologisk behandling	Akutbehandling	Bronkdilatation 1. <u>Salbutamolspray Airomir</u> 0,1 mg/dos via spacer, 4 separata doser. 4 doser kan upprepas efter 20 minuter - <u>Ipratropiumspray Atrovent</u> 20 µg/dos via spacer, 4 separata doser. 4 doser kan upprepas efter 45 minuter 2. I andra hand behandling i nebulisator: Salbutamol 2,5-5 mg och/eller ipratropium 0,5 mg via nebulisator. Kan upprepas efter 30-45 minuter Steroider Betapred 0,5 mg, 6 x 1 i engångsdos		
Ny bedömning	<ul style="list-style-type: none"> • Beroende på behandlingssvaret efter akutbehandlingen (SpO2, AF, klinisk bedömning) ta ställning till om patienten kan behandlas i hemmet eller måste remitteras till sjukhus • Akutremiss vid signifikant låg SpO2 eller tecken på utmattning 			
Om patienten återgår till hemmet	Ordnation av Steroid/Antibiotika	Steroid Prednisolon 25-30 mg x 1 alternativt Betametason (Betapred) 3 mgx1 i 5-7 dagar Antibiotika <i>Förstahandsval:</i> Amoxicillin 750 mg x 3 i 5-7 dagar Doxycyklin 200 mg x 1 i 3 dagar och 100 mg x 1 i 2-4 dagar <i>Andrahandsval:</i> Amoxicillin/Klavulansyra 875/125 mg 1 x 3 i 5-7 dagar Sulfametoxazol/trimetoprim 800/160 mg 1 x 2 i 5-7 dagar Vid behandlingssvikt ska val av antibiotika om möjligt ske med ledning av odlingsvar.		
		- Förse patienten med broschyr om KOL och exacerbation vid KOL t.ex. "Patientinformation KOL-exacerbation" - Informera. Viktigt med fysiska övningar/fysiskt aktivitet även under exacerbationsperioden - Ordinera patientens egen snabbverkande bronkdilaterare upp till maxdos/dag v.b. enligt FASS närmaste dagarna - Planera för avstämning dagen efter för att kontrollera att patienten blir bättre - Notera. Under- och post-exacerbationsperioden (dag 1-30) är associerad med påtagligt ökad risk för framför allt kardiovaskulära komplikationer och mortalitet ▶ Planera för klinisk uppföljning inom 6 veckor för bl.a. optimering av grundbehandlingen (Läk el. A/K sköterska)		

Rutiner/Checklista vid Akut KOL-exacerbation i Primärvården, Maj 2025

Ansvarig: Georgios Stratelis, specialist i allmänmedicin, LPO ordförande lung- och allergisjukdomar

Individanpassad uppföljning och åtgärder

Ansvarig: Läkare/KOL- sköterska	Uppföljning av KOL-exacerbation inom 6 veckor ◆ Hög prioritet ◆ Övrig bedömning
Alltid Uppföljning Ingående delar individanpassas utifrån sjukdomsgraden och sjukdomsbördan	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Ska ske hos läkare (företrädesvis) eller KOL-sjuksköterska inom 6 veckor ◆ Återgång till ett stabilt kliniskt tillstånd? ◆ Är rimlig orsak till exacerbationen fastställd eller finns möjliga differentialdiagnoser? ◆ Kontrollera SpO2 ▶ Se nedan! ◆ Optimera underhållsbehandlingen: II• Från LAMA till fast LABA/LAMA om eosinofiler <0,30. Från LAMA till fast trippelbehandling om eosinofiler ≥0,30 (kapp. diff. ordineras inför besöket). II• Från LABA/LAMA övervägs fast trippelbehandling redan vid den första måttligt svåra exacerbationen ◆ Kontrollera patientens handhavande av inhalator & inhalationsteknik (pat. egna eller nya) ◆ Diskutera rökvanor hos rökare och erbjud nikotinersättningsmedel ◆ Diskutera vikten av hög läkemedelsföljsamhet ◆ CAT-skattning (försämrats jämfört med perioden före exacerbationen?) ◆ Kontrollera vikt och BMI vid klinisk misstanke om lågt BMI ▶ remiss till dietist vid BMI <22 ◆ Vid frekventa exacerbationer: ≥2 måttligt svåra senaste året, hög symtombörda eller svår KOL (FEV₁<30%) ▶ Överväg remiss till lungspecialiserad vård (specialistsjukvård/KOL-mottagning) ◆ Dokumentera patientens förmåga till fysisk aktivitet och ge enkla råd om ökad aktivitet samt gå igenom "Vikten av att vara fysiskt aktiv vid KOL" med patienten eller remittera till fysioterapeut <p>Notera. Ej meningsfullt med spirometri post-exacerbation</p>

Att fundera över för alla KOL-patienter, vid Uppföljning post-exacerbation och Årskontroller

Samsjuklighet	KOL-patienter är en av de mest komplexa patienterna man kan ha. Vanligt med multimorbiditet vid KOL, t.ex. Hjärt-kärlsjukdom, inkl. hjärtsvikt (20-70%), osteoporos, muskeldysfunktion, lungcancer
Saturation (SpO2)	Om SpO2< 93% i vila och i övrigt optimalt behandlad ▶ Överväg remiss till specialistvård/KOL-mottagning för kontroll av artärblodgas
Vaccinationer	Influensavaccin, Vaccin mot pneumokockinfektioner
Dietist	Undernäring vanligt och relaterat till dålig prognos. Följ vikt. Remittera till dietist för näringsdryck eller annat nutritionsstöd vid BMI <22 , men även vid övervikt och BMI>30 för hjälp med viktneidgång
Osteoporos	Vanligt förekommande och underdiagnostiserad. Låg bentäthet och frakturer är vanliga hos KOL-patienter. Upprepade kurer med orala steroider ökar risken ytterligare. Ska behandlas enligt riktlinjer.
Fysioterapeut	Överväg fysioterapeutkontakt (särskilt vid medelsvår – svår KOL och efter en exacerbation) för: - fysisk aktivering (konditions- och styrketräning) - funktionell andningsviloställning, andningsträning med slemeliminering (huffing), motståndsandning (PEP-pip) - 6-minuters gångtest (enda funktionella test vid KOL, dålig prognos vid gångsträcka <350 m)
Kurator	Överväg kuratorkontakt, samsjuklighet med ångest/depression vanligt vid KOL
Arbets terapeut	- Gör aktivitetsanalys i dagliga livet - Utreder och bedömer behov av hjälpmedel - Råd om energibesparande arbetssätt
Remiss specialistsjukvård inom lungmedicin	- Spirometristadium 4, Frekventa exacerbationer - Bestående syrgasmättnad <93 % i vila om i övrigt optimalt behandlad - Snabb symtomprogress

Vikten av att vara fysiskt aktiv vid KOL

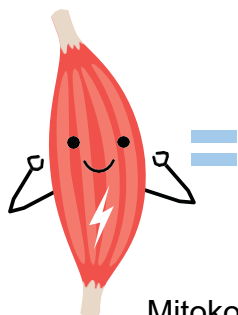
Det är inte farligt att bli andfådd

Fysisk aktivitet

Börja långsamt och gör mer med tiden

Att vara aktiv laddar dina energibatterier

Att vara aktiv hjälper dina celler att göra fler "energifabriker" så kallad **mitokondrier**

Mitokondrier hjälper dig att producera mer energi, så att du kan hålla dig aktiv längre och återhämta dig snabbare

